

Lukács Nikolett¹: Irak nemzetközi jogi megítélése a filmekben keresztül

Debreceni Jogi Műhely, 2010. évi (VII. évfolyam) 1. szám (2010. január) 65-71.

1. Bevezetés- Irak képe a világ számára ma

„Hamarabb felismerem ki az áruló, mint ő maga”... (Szaddám Huszein)

Irak ma a világ egyik legveszélyesebb országa. Ha meghalljuk ezt a nevet, valószínűleg mindenkinek a terrorizmus, Szaddám Husszein és a túszejtések jutnak az eszébe. Mi is a terrorizmus? „A terrorizmus lényegében az erőszak alkalmazásának, vagy az azzal való fenyegetésnek olyan stratégiája, amelynek elsődleges célja a félelem, zavar keltése és ennek révén meghatározott politikai eredmények elérése”- írja Kondorosi Ferenc.² Egyik oka létrejöttének a tömegmédiá és a médiapolitika kialakulása, mely ezáltal képes felfokozni hatásait.³ Irak területén számos terroristahálózat működik, nem beszélve az iszlamista csoportokról és a bűnbándákról.⁴ A 2001. szeptember 11-i terrortámadások után a világ figyelme fokozottan is erre a térségre szegeződött, hiszen a világ számára nyilvánvalóvá vált, hogy a globalizáció, a maffia és az egészségügyi problémák mellett ez az új veszély is megjelent a világon. Az USA 2003.március 20-án indított Irak ellen háborút azzal az indokkal, hogy tömegpusztító fegyvereket birtokol, s felismerte, hogy új típusú terrorizmussal van dolga, hiszen itt már nincs előzetes figyelmeztetés és régi típusú fegyverek sem.⁵ A terrorizmus azonban Szaddám Husszein halála után is folytatódik. Ez a kétségkívül rendkívül negatív típusú vezető azonban még mindig számos tanulmány és film szereplője. 2006. november 5-ei kötéltámadás általi halálra ítéltetését követően december 30-án végezték ki.

A nagy televíziós társaságok és a filmkészítők számára rendkívül izgalmas téma ilyen ellentmondásos személyiséggel ritkán találkozhattak a TV- és mozinézők. Hiszen Hitler, Sztálin egyértelműen negatív figura volt, míg Caesar és Napóleon érdemeit elismerjük ma is. Szaddám esetében viszont kételyek merülhetnek fel, hiszen míg a Nyugat bűnösnek látta őt, saját népe számára tisztelt vezető volt, aki országában rendet teremtett és Irak ezzel Iránnal ellentétben egy viszonylagos jóléttel rendelkező ország volt, mely Amerika hű támogatójának számított. Irak a Bush – kormányzat idején korlátozások között működhetett, míg a Clinton - kormányzat az ENSZ-embargó hosszabbítását szorgalmazta az országgal szemben.⁶

A következőkben arra keresem a választ, hogy milyen Irak és Szaddám képet festettek az időközben elkészült filmek és sorozatok, s ezeknek milyen hatása lehet a nemzetközi megítélésére ennek a sokat szenvedett országnak.

2.Irak megjelenése a filmekben keresztül

„A törvény az, amit én egy papírra firkantok!” (Szaddám Huszein)

Kétségtelen, a Dallason és a Szomszédokon is nőttek fel generációk, és azért volt egy Twin Peaks a kilencvenes évek elején mint kivételt erősítő szabály, de az új évezred műsorai összességében valami egészen mást kínálnak.

Televíziós sorozatot nézni a kétezres években a legkevésbé sem haszontalan szórakozás. A Sírhang művek, a Róma, a Tudorok, a Deadwood, vagy éppen a 24 ugyanis nem más, mint egy hosszúra nyújtott, aztán feldarabolt mozifilm, annak jellegzetességeivel és vizuális igényességével, melyekből hasznos információkra tehetünk szert. A Róma például a világ

egyik legigényesebb sorozata, melynek gondos tanulmányozása után a római jog is sokkal érthetőbbnek fog tűnni. Hogyan alakultak ki ezek a sorozatok? Szerepet játszott ebben a digitális televíziózás elterjedése, a nagy felbontású tévékészülékek sikere, főleg az Egyesült Államokban és a dvd-korszak beköszönte - a modern sorozatfogyasztók ugyanis előszeretettel birtokolnak ilyen formában egy-egy szezont.⁷

A legfőbb gond számomra a régi típusú sorozatokkal az volt, hogy egyfajta kultikus státus, is övezte ezeket a szériákat, s a társaságok nem a pontosságra és némi információ közvetítésére törekedtek, sokkal inkább differenciáltan, szubkultúrák igényeit szerették volna kielégíteni, hiszen aligha várja egy ország lélegzet-visszafojtva, hogy mi történik a Fisher temetkezési vállalattal úgy, mint a Dallas emlékezetes medencés gyilkossága utáni részeit - de a moziínycenektől soha nem is kaptak volna olyan elismerő szavakat a sorozatkészítők, mint kortárs utódaik.

Ilyen hangulatban érkezett meg Magyarországra az HBO-n keresztül egy hasonlóan kiemelkedő sorozat, az *Irak (Over There)*. A téma, amiről mindenkinek van valamilyen véleménye - Amerikában mindenképp, jó közelítéssel pedig Magyarországon is. Milyen könnyű is lenne most a sorozat irányultságának megfelelően a "nacionalista háborús propaganda" vagy éppen ellenkezőleg, a "békeharcos hippibuli" alapállásból kibontani az írást, majd levonni a következtetéseket. Az Irak azonban nem hagyja magát ilyen könnyen, éppen az jelenti a legnagyobb erényét, hogy nem ad kész véleményt a nézőnek. Nem is ért meg többet egy szezonnál, a vélemény hiányát - ki tudja miért - alacsony nézettséggel büntették a tengerentúli televíziózók, ami köztudomásúlag a selyemzsinórt jelenti a sorozatok számára. A nyitóepizód pörgősen, a szereplők Guy Ritchie-stílusú bemutatásával kezdődik, ahol a főszereplő fiatal katonák a fronton találják magukat. A látvány természetesen elsőrangú, és jegyezzük meg, hogy alighanem minden idők legbrutálisabb sorozatával van dolgunk: lábleszakadások és emberfelrobbantások mindennaposak a cselekményben.⁸ A ritmus végig feszes marad, az epizódok mindig egy újabb harci cselekmény köré épülnek, miközben az otthon maradt szereplők élete is bonyolódik. Azt persze, hogy valójában hogyan mennek a dolgok Irakban, sajnos nem innen fogjuk megtudni. A sorozat egyik legfőbb hiánya pontosan ez, mivel nem ad választ semmilyen kérdésre sem, s nem tudjuk meg belőle a valódi iraki helyzetet sem. Irak ma maga a pokol, és az Irak című sorozat is a poklot ábrázolja, de pokol és pokol között nagy lehet a különbség. Néhány történetyszál talán egészen realiztikusra sikeredett, de a jellemábrázolás mindenképpen megmaradt a sablonoknál, a hús-vér szereplőkből inkább csak a vérre koncentráltak a készítők.

A közhelyeket sajnos nem tartotta távol a fegyverropogás: a sors és a történet iróniája pedig, hogy az arab származású katona találja fel magát és menti meg az egységet. Egy sorozatnál kulcskérdés, hogy mennyire szerethetőek a szereplők, a vázolt sablonosság miatt pedig e téren nem túl erős az Irak, az atmoszférateremtéssel azonban képes ezt ellensúlyozni - ahogy minden rész végén felhangzik az „Over There” című első világháborús nóta, az minden alkalommal a háborús filmek legjobbait idézi. Összességében elmondhatom, hogy ezt a filmsorozatot látva úgy vélem, hogy Irakról még készülhet ennél jobb bemutatás is, vitathatatlan előnye azonban a precíz témamegjelenítés és a technikai pontosság.

Másik sorozatom szintén az HBO által készült, 2008-ban leforgatott és hazánkban 2009 nyarán vetített 4 részes minisorozat, a „Szaddám-klán”. Bevallom, hogy ez a tanulmányi téma ennek hatására fogalmazódott meg bennem, mivel ilyen stílusú sorozattal még nem volt alkalmam találkozni. A film szereplői iraki nemzetű színészek, s ezzel valójában ebben az

országban érezhettük magunkat, nem jelmezbe bújtatott és kisminkelt amerikai színészeket nézhettünk, akikről megpróbáljuk elhinni, hogy ennek az országnak a szülöttei.⁹

A történet a történelmi szálakat követi, s ezzel egészen a 70-es évekig, Szaddám hatalomátvételének kezdeteiig viszi el a nézőt. A kezdeti időpont **1979. július 16.**, amikor Szaddám Huszein Irak elnöke lett. Ezzel kezdetét vette a XX. századi iraki történelem legvéresebb időszaka. 2009: a diktátor hatalomra kerülésének harmincadik évfordulója alkalmából megismerhetjük Szaddám Huszein családi kapcsolatait, illetve a családi kötelékek és a politikai rendszer bámulatossá válását. Tanúi lehetünk az iraki diktátor hatalomra emelkedésének, életének és bukásának egyaránt. A hetvenes években Irak a pénzügyi csőd szélén áll, ám az Irán feletti győzelem eltereli a figyelmet a nehézségekről. Szaddám Huszein elsőszülött fia és örököse, Uday sok gondot okoz szeszélyes, kiszámíthatatlan viselkedésével. Nem csak Uday jelent azonban problémát a családban, hiszen meghalt Szaddám anyja, illetve a felesége, Szajida bánatára a férfi szeretőt tart. Sőt, a pletykák szerint Szamira a második felesége lesz. Uday egy partin oktalanágból megöl egy szolgát, amivel kivívja apja haragját. Szaddám Huszein ezután megöleti a felesége testvérét, mert úgy érzi, fenyegetést jelent rá nézve. Ezután Szaddám háborút indít Kuvait ellen.¹⁰ Az iraki csapatok ezután megszállják Kuvaitot. Az amerikaiak vezette koalíció azonban kiűzi őket, ám nem döntik meg Szaddám Huszein hatalmát. Ekkor kerül sor először Irak és a nyugat közötti első szembenállásra, s fegyvergyártással vádolják meg Irakot. Az ENSZ-szankciók végül együttműködésre készítetik az ország vezetését. Az ellenőrök azonban semmit sem találnak. Az iraki oldalon Quszay, Szaddám Huszein fia és utódjelöltje a felelős az ügyben, ám ez sokaknak nem tetszik. Az indulatok egy gyűlésen törnek felszínre. Az Irán elleni győzelem hetedik évfordulóján Szaddám családjának néhány tagja menedékjogot kér Jordániában. 2003 márciusában Bush elnök cselekvésre szánja el magát és bejelenti az irakiaknak, hogy közel a felszabadulás napja. Szaddám Huszein utasítja családját, hogy meneküljenek Szíriába. A diktátor szülőfalujában, a Tigris folyó mellett lévő Tikritben bujkál. A koalíciós erők előzönlük Bagdadot. Uday, Quszay és Szaddám unokája, Musztafa az egyik rokonuk bagdadi házában rejtőznek el. Az amerikaiak azonban rajtuk ütnek, és végeznek velük. A hírre Szaddám Huszein sokkot kap, és Szajida összeomlik. Az amerikaiak vérdíjat tűznek ki a fejére, csak idő kérdése, hogy mikor kapják el. A történet vége ismerős lehet számunkra.

A sorozat legnagyobb erénye számomra Szaddám bemutatása volt. Elénk tárta az ellentmondásos, sokszor hirtelen haragú és ellenfeleivel kíméletlen diktátort, sokszor viszont az országáért aggódó népzéért és szerető apát. Szaddám a film alapján számomra nem tűnt teljesen egyértelműen negatív személynek, s ezáltal komolyan elgondolkoztam azon, hogy néhány évtized múlva hogyan jelenik majd meg a történelemben és a nemzetközi jog szempontjából. Lehetséges, hogy az a nyugat lesz agresszornak tekinthető, amely most ítéletet szabott ki rá. Történet nem egy alkalommal ilyen eset már.

A következőkben egy rendkívül megdöbbentő alkotással foglalkoznék, melynek a címe ***Elah völgyében***, s egy kivételes színész játszik benne.

Az Elah völgyében egy krimibe oltott lélektani dráma, melyben a legfontosabb események nem a lassú, de fordulatos cselekményben, hanem *Tommy Lee Jones* arcán mennek végbe. *Paul Haggis* előszeretettel piszkálja az amerikai társadalom önképének nehezen gyógyuló sebeit. A 2004-es Ütközésekben az embereket elválasztó faji előítéletekre hívta fel a figyelmet. A bravúrosan szerkesztett, de kicsit didaktikus tanmese számtalan díjat besöpört, leginkább a film végén levonható vaskos mondnivalónak köszönhetően.¹¹ A kicsit nehézkes Dicsőség zászlaja pedig – melynek Haggis a forgatókönyvét jegyzi – az amerikai hőskultusz

árnyékos oldalát mutatta be. A *Clint Eastwood* által vászonra vitt nagyszabású filmpozs szerint a nemzeti identitás részét képező hősök nem többek, mint a háborús propaganda futószalagon gyártott termékei. Mindkét filmnek az a hátulütője, hogy a súlyos tanulság maga alá gyúri, és agyonnyomja bennük a drámát. Emiatt az emberi sorsok úgy jelennek meg, mint egy bizonyításra váró tétel puszta illusztrációi. Az *Elah völgyében* azonban kiküszöböli ezt a hibát, és épp ettől válik olyan erőteljessé. Persze itt is jelen van a társadalomkritikai él, de Haggist már láthatóan jobban érdeklik a szereplők lelkében zajló folyamatok, mint a könnyen megfejthető üzenet. Pedig a választott téma bőven adna okot a harsány ítélkezésre, vitriolos hangnemre, de Haggis – akárcsak a film főhőse – ellenáll a kísértésnek, és inkább a melankolikus szemlélődést választja.¹² Éppen ezért bajosan nevezhető a film pacifista propagandának – pedig ezt a jelzőt sokan rásütötték – hiszen olyan végtelenül finom hatásokkal dolgozik, melyek a propaganda meglehetősen szűk eszköztárából teljességgel hiányoznak.

Haggist ugyanis nem az iraki háború politikai háttere érdekli. (Épp azzal hangsúlyozza a politikai vonatkozások érdektelenségét, hogy a televízió keresztül engedi befurakodni őket a cselekménybe: a háttérben duruzsoló politikusok minden jelentőségüket elvesztik *Tommy Lee Jones* ráncoktól barázdált arca mellett). Egy apa története áll a középpontban, aki a film folyamán nemcsak második fiát veszti el, hanem személyes identitását is. Hank Doreen maga is veterán, aki fiait katonai, de minden bizonnyal emberséges szellemben nevelte. Egyáltalán nem arról a frusztrált, fasisztoid zsarnokról van itt szó, mint az Amerikai szépség – náci relikviákat gyűjtő – családapája, Hank karaktere messze túlmutat az efféle sztereotípiákon. Egyszerűen a háborúban való helytállást a hagyományos férfiúi erények között tartja számon. Az ő kitartó nyomozását mutatja be Haggis, melyet fia után folytat, aki túlélte az iraki harcokat, de a hazai bázis környékén brutálisan meggyilkolták. A lassan hömpölygő krimiszál azonban fokozatosan feloldódik a lélektani drámában, hiszen a „ki tette?” kérdést felváltja a „miért?”, és az erre kapott válasz borzalmasabb, mint maga a haláleset. Épp ezért félrevezető a film trailere, mely két percbe sűríti bele az amúgy másfél órában eloszló akciódúsabb jeleneteket. A film tempójából hamar kiderül, hogy minden látszattal ellentétben nem egy „whodunit” típusú krimivel¹³ van dolgunk. Az igazán fontos események ugyanis nem a fordulatos cselekményben, hanem *Tommy Lee Jones* arcán mennek végbe. És ezzel el is érkeztünk az *Elah völgyében* másik nagy erősségéhez: a főszereplőhöz. Paul Haggis fölismerete, hogy nem az amerikai préri vagy az iraki sivatag a legérdekesebb tájvidék számára, hanem Lee Jones ábrázata. Ezért időzik el olyan gyakran a kamera ezen a fájdalomtól barázdált arcon. Pedig a texasi színész majdnem ugyanazt a figurát hozza, mint legutóbbi filmjeiben. A Melquiades Estrada három temetésében és a Nem vénnek való vidékben is szófukar, egyszerű észjárású hőst alakít, aki nem bírja már ésszel fölfogni a világban tomboló kegyetlenséget. Színészi kellékárát teljesen leszűkítve formálja meg most is Hank figuráját. Rezzentelen arc, semmi tarkóig felhúzott szemöldök, inkább a tekintetével közvetíti azt az önértékelési válságot, ami a brutális valóság megismerése során megy benne végbe.

Mert arra ébred rá, hogy a háborúban mindenki veszít (ha mást nem is, emberséget biztosan). Hiába a szép eszmék, a súlyos indokok, a háború felmérhetetlen torzulásokat végezhet az emberi személyiségben. Az *Elah völgyében* tehát a háborús traumafilmek legújabb (iraki háborúhoz kötődő) generációjába tartozik, akárcsak *Brian De Palma* Redacted-je. Azonban Haggis filmje épp azért hatásosabb De Palmájénál, mert a harctéri erőszakot nem közvetlenül mutatja be, hanem belehelyezi a fiát elvesztő apa lelki drámájába.

A háborús traumafilm trendje a vietnami konfliktusig nyúlik vissza. Azóta annyi ilyen alkotás készült már, hogy önálló műfajjá nőtte ki magát. A személyiség teljes torzulásáról és a társadalomba való visszatérés lehetetlenségéről szólnak ezek a filmek. Elég, ha felidézzük a Szarvasvadász oroszrulettbe menekülő *Nickjét*¹⁴, vagy *Villard századost* az Apokalipszis mostból, hogy *Kurtz* ezredest már ne is említsük. De a legkegyetlenebb filmet a témában ki más tette le volna az asztalra, mint *Stanley Kubrick*. Az Acéllövédék főhőse békejelvényt hord a katonai zubbonyán, míg a sisakján éktelenkedő felirat büszkén hirdeti, hogy „ölésre született” („born to kill”). Az Elah völgyében is erről az emberi természetben megbúvó kettőségről szól. A film kiválóan alkalmas arra, hogy a háború sújtotta országokban és a háborús övezetekbe küldöttek lelkivilágát jobban megérthessük.

Az utolsóként bemutatásra kerülő alkotás nemrég került bemutatásra a mozikban és a ***Királyság*** címet viseli. Először röviden ismertetném a film tartalmát. Egy terrorcselekményt követnek el Szaúd-Arábiában az ott olajkitermelésen dolgozó amerikaiak őrzött lakónegyedében. Az eseménynek rengeteg halottja van, és mivel az ilyen bűntények is az FBI hatáskörébe tartoznak, ezért egy különítmény odamegy kinyomozni ki a tettes. Persze ellentétek támadnak, hiszen senki nem akarja, hogy ott legyenek, a terroristáknak kiemelt célpontjai az ügynökök. A film két felvonásra tagolódik. Az első a nyomozás, ez néhány néző szemében unalmas rész lehet, főleg ha akciófilmre ült be. Nyomon követhetjük a csapat elé táruló akadályokat, a második felvonás viszont már jóval gyorsabb lendületű. A szereplőgárda kitűnő, James Foxx és az FBI csapatra vigyázó Ashraf Barhom nagyon jó alakítást nyújtanak.

A filmet azért szántam dolgozatomban befejezésének, mert világosan rávilágíthat arra, hogy nemcsak Irakban, hanem az egész térségben súlyos ellentétek feszülnek nemcsak az országokon belül, hanem egymás között is. A megoldás mindenféle külső behatástól való mentesség lenne, s a „bábáskodás” elmúltával talán megoldódna mindenfajta konfliktus. Nem mindig jó, ha egy gyerek születésénél is baba van, ha több, akkor az még rosszabb. Nincs jogunk megítélni egy más kultúrát sem, hiszen ott mi lennénk a mások. Ezek az alkotások éppen arra világítanak rá, hogy a háború nem ma kezdődött és még sokáig nem ér véget, miközben nemzetközi politikai szinten is egyre bonyolultabbá és áttekinthetlenebbé válik a helyzet.

3.Összefoglalás:

„*Ha meghalok, egy árva ujj se marad utánam, és Ti is mind meghaltok velem együtt*”...
(*Szaddám Huszein*)

„Irak történelmében és Szaddám Huszein világában a részleteket gyakran elhomályosítja a politika, a propaganda, és a pusztán önérdék”- írja Alex Holmes producer, akinek keze munkája a fentebb tárgyalt ***Szaddám-klán***.

„Határozott szándékunk volt, hogy a lehető legtöbb olyan emberrel beszéljünk, akik első kézből ismerték Szaddámot, és így rakosgassuk össze részletről részletre azt a képet, amely megmutatja, milyen volt Szaddám folyton zsugorodó „belső körébe” tartozni. Beszéltünk a szövetségeseivel és az ellenfeleivel: politikusokkal, száműzöttekkel, palotája lakóival, szakácsaival, szolgáljaival, a Huszein-család barátjaival és kormányminiszterekkel. Irakon belül és kívül is meginterjúvoltunk embereket. Ezeket az interjúkat összeszerkesztettük a Huszein-család által hátrahagyott képekkel és felvételekkel, amelyek közül néhány pusztán propagandacélokat szolgált, de voltak kevésbé elfogult felvételek is, amiket a rezsim lerombolt palotáiból mentettek meg. Hozzáértünk a titkolózó és megszállottan bürokratikus

rezsím összeomlása után felbukkant dokumentumok egy töredékéhez. Maga a kutatási folyamat három évig tartott, egy háromtagú, arab nyelvű tudóscsapat részvételével zajlott. A munka eredményeként pedig egy egyedi és független kép alakult ki a diktátorról és hatalmáról”.¹⁵

A sorozat és a filmek hatására elmondható, hogy Irak tragédiájának oka a történelmi és politikai hibák kombinációja, a sorozatos emberi és kapcsolati problémák láncolata. Az ország számára azonban esélyt kell adni egy új nemzetközi politikai és nemzetközi jogi megítélésre, ami talán lehetséges, hogy valóban csak külső segítséggel érhető el. A terrorizmus kérdésében is kívánatosná válna egy Sosem szabad azonban feledni azt, hogy a jelenből hamar múlt lesz és az utókor éppolyan szigorúan fog ítélni, mint a mai kor. Irak számára a megoldás egyelőre a demokratizálódás lehet, csak kétséges milyen mértékben, s még nagyobb kérdés, hogy ők mennyire akarják ezt?

Irodalomjegyzék

Könyvek:

- *20. századi egyetemes történet 2.*, Szerk.: NÉMETH István, Osiris Kiadó, Budapest, 2005.
- ANDOR László- TÁLAS Péter- VALKI László: Irak, háborúra ítélve. Osiris Kiadó, Budapest, 2004.
Forrás:http://www.mtaki.hu/docs/all_in_one/talas_peter_nemzetkozi_terrorizmus.pdf
- KONDOROSI Ferenc- *A világ végveszélyben? – A nemzetközi jog új kérdései*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008.
- TÁLAS Péter: *A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára*.

Internetes források:

- http://kulturport.hu/tart/cikk/f/0/47552/1/kultura/Dobbenetes_ereju_minisorozat__A_S_zaddamklan
- <http://hvg.hu/gozpontok.irak/20041125irak.aspx>
- <http://hu.wikipedia.org/wiki/Terrorizmus>

Folyóiratok:

- VOX mozimagazin, 2007/4. szám

---

¹ V. évfolyamos joghallgató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Konzulens: Balogh Judit, egyetemi docens

² KONDOROSI Ferenc- *A világ végveszélyben? – A nemzetközi jog új kérdései*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008., 117. o.

³ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Terrorizmus>

⁴ <http://hvg.hu/gozpontok.irak/20041125irak.aspx>

⁵ TÁLAS Péter: *A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára*.

Forrás:http://www.mtaki.hu/docs/all_in_one/talas_peter_nemzetkozi_terrorizmus.pdf

⁶ *20. századi egyetemes történet 2.*, Szerk.: NÉMETH István, Osiris Kiadó, Budapest, 2005., 292.o.

---

⁷ Hazánkban és a világon is az HBO valószínűleg az a csatorna, amely a legigényesebb és legköltésesebb sorozatokat gyártja, s ezek végre nemcsak a tömegszórakoztatásról szólnak. A BBC és a RAI is fontos szereplője a piacnak, de korántsem az HBO és sokszoros partnere a Showtime Pictures befolyásával rendelkezik.

⁸ Megjegyzendő, hogy az HBO szinte minden sorozata rendkívül precíz és pontos, s nem hiányoznak belőlük a szexualitás és az erőszak kendőzetlen bemutatásai sem.

⁹ A főszerepben Igal Naor-t, Shohreh Aghdashloo-t és Makram Khoury-t láthatjuk, előbbi Irak legelismertebb nemzeti színészei közé tartozik és hihetetlenül hasonlít a diktátorra.

¹⁰ Érdekes adalékokat szolgáltat ehhez ANDOR László- TÁLAS Péter- VALKI László: Irak, háborúra ítélve. Osiris Kiadó, Budapest, 2004, 182.o.

¹¹ VOX mozimagazin, 2007/4. szám , 25.old.

¹² Ebben a tekintetben eszünkbe juthat a Szarvasvadász c. film főhőse, Robert De Niro figurája is.

¹³ „Ki tette?”, jellegzetesen ilyenek a Sherlock Holmes mintájára készített bűnügyi regények, sorozatok.

¹⁴ A filmben nyújtott zseniális alakításáért Christopher Walkent Oscar- díjjal tüntették ki.

¹⁵ http://kulturport.hu/tart/cikk/f/0/47552/1/kultura/Dobbenetes_ereju_minisorozat__A_Szaddamklan